

Article Type: Research paper

Evaluating Population Management Strategies on National Security Components Based on Securitization Theory

Vahid elahi¹, *Abdul Reza bay², Mohammad Fazel Sadri³

1. Political science PhD student, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

2. Assistant Professor, Department of Political Science, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

3. Assistant Professor, Department of Political Science, Shahrood Branch, Islamic Azad University, Shahrood, Iran

Article Info.

Received: 2024/3/18

Accepted: 2025/5/23

Available Online: 2025/6/10

Keywords:

Population Management; National Security; Securitization Theory.

* Corresponding Author:

Abdul Reza bay, Ph.D.

Address: Assistant Professor,
Department of Political Science,
Azadshahr Branch, Islamic Azad
University, Azadshahr, Iran

E-mail:

2031613308@iau.ir

Abstract

The increase or decrease of population is a universal thing in many countries, but the effects and reactions to it are different. Because the policy of many countries for their population is affected by the understanding of national security and its components. In this regard, this research was conducted with the aim of evaluating population management strategies on the components of national security based on the theory of securitization. In response to the question that according to the theory of securitization, how can population management strategies be evaluated on the components of national security? This hypothesis was proposed that population management strategies and its effects on national security factors can lead to a new and functional reading of its relationship with social issues. In addition, it can help to provide new solutions and models to strengthen national security. in the form of a qualitative and understanding method and document and library collection of information; It was found that understanding demographic changes and its management is increasingly important, because population aging is becoming a dominant demographic trend globally, especially in Iran. Therefore, protection of citizens and population management and national security should be considered as complementary and not conflicting goals of the government. Population management strategies can increase the components related to national security and thus the security of citizens. Population management can promote national security by contributing to a government's economic vitality, military power, diplomatic standing, and civic values.

How to Site:

Elahi, V., bay, A. and Sadri, M. F. (2025). Evaluation of population management strategies on the components of national security based on the theory of securitization. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 7(1), 2-31.

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Iranian Association of Geopolitics. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ارزیابی راهبردهای مدیریت جمعیت بر مؤلفه‌های امنیت ملی بر اساس نظریه امنیتی سازی

وحید الهی^۱، * عبدالرضا بای^۲، محمدفاضل صدری^۳

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
۲. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران
۳. استادیار گروه علوم سیاسی، واحدشاهرو، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهرو، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۲۸ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۲ خرداد ۱۴۰۴

تاریخ انتشار: ۲۰ خرداد ۱۴۰۴

چکیده

افزایش یا کاهش جمعیت یکی از مهم‌ترین اولویت‌های دولت‌ها محسوب می‌شود، زیرا رابطه مستقیمی بین جمعیت و قدرت ملی وجود دارد و قدرت ملی نیز تضمین‌کننده امنیت ملی است. در این راستا، این پژوهش با هدف نسبت‌سنجی راهبردهای مدیریت جمعیت و تاثیر آن در مؤلفه‌های امنیت ملی براساس نظریه امنیتی‌سازی انجام شده است. در پاسخ به این سوال که باتوجه به نظریه امنیتی‌سازی، نسبت و تاثیر راهبردهای مدیریت جمعیت در مؤلفه‌های امنیت ملی چیست؟ این فرضیه مطرح شد که بین راهبردهای مدیریت جمعیت و تحقق امنیت ملی رابطه مستقیمی وجود دارد. در قالب روشی کیفی و تفهیمی و گردآوری اسنادی و کتابخانه‌ای اطلاعات مشخص شد که درک تغییرات جمعیتی و مدیریت آن اهمیت فزاینده‌ای دارد، زیرا پیری جمعیت در حال تبدیل شدن به روند جمعیتی غالب در سطح جهان به‌ویژه در ایران است. یکی از شاخص‌های مهم امنیت ملی، ساختار جمعیتی یک کشور است؛ در صورتی که این شاخص دچار بی‌ثباتی شود بی‌شک امنیت ملی نیز به چالش کشیده خواهد شد. مسئله کاهش و پیری جمعیت یکی از چالش‌های فراوری امنیت ملی محسوب می‌شود که در صورت ترمیم و بازسازی نشدن چرخه جمعیت در کشور تهدیدات امنیتی نوینی فراوری امنیت ملی را شاهد خواهیم بود. ساختار جمعیتی و پیری جمعیت در ایران به‌گونه‌ای است که تبدیل به یک مسئله امنیتی شده است و این موضوع نه به‌عنوان یک پدیده اجتماعی، بلکه یک پدیده امنیتی تعریف شده است.

کلیدواژه‌ها:

مدیریت جمعیت، امنیت ملی، نظریه امنیتی‌سازی.

* نویسنده مسئول:

دکتر عبدالرضا بای

نشانی: استادیار گروه علوم سیاسی،
واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی،
آزادشهر، ایران

پست الکترونیک:

2031613308@iau.ir

استناد به این مقاله:

الهی، وحید، بای، عبدالرضا و صدری، محمدفاضل. (۱۴۰۴). ارزیابی راهبردهای مدیریت جمعیت بر مؤلفه‌های امنیت ملی براساس نظریه امنیتی‌سازی. مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام، ۷ (۱)، ۲-۳۱.

۱. مقدمه

جمعیت جهان در حال حاضر تقریباً ۱/۱ درصد در سال در حال افزایش است و در صورت ادامه روند فعلی، پیش‌بینی می‌شود که جمعیت جهان تا سال ۲۰۵۰ به ۹/۷ میلیارد نفر برسد. علی‌رغم نبود قطعیت در پیش‌بینی‌های جمعیت، با افزایش بیش‌ازحد رشد جمعیت در سال‌های اخیر، با اطمینان می‌توان گفت که این روند با درصد بالایی رخ خواهد داد. (Molotoks et al, 2021: 264) انتظار می‌رود بیش از نیمی از این رشد پیش‌بینی‌شده در کشورهای جنوب صحرای افریقا رخ دهد و بین سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۵۰، حدود ۱/۰۵ میلیارد نفر به جمعیت آن‌ها اضافه شود. پیش‌بینی می‌شود که حتی اگر سطح باروری کاهش یابد، رشد جمعیت ادامه خواهد داشت. (United Nations, 2019) با این حال، بیشتر افزایش جمعیت جهان را می‌توان به تعداد کمی از کشورها نسبت داد. در عین حال، بسیاری از کشورها نیز درگیر کاهش جمعیت هستند. تغییرات جمعیتی می‌تواند این کشورها را درگیر مسائل مرتبط با امنیت ملی کند، زیرا بسیاری از این کشورها، جزء کشورهای کم‌درآمد هستند. از این رو، انتظار می‌رود منابع و دسترسی محدود به فناوری برای تولید پایدار مواد غذایی بیشتر برای جمعیت در حال رشد وجود داشته باشد. اگرچه سرمایه‌گذاری تولید ناخالص داخلی کشاورزی در فناوری در سراسر جهان در حال افزایش است؛ نابرابر است و هزینه‌های بالایی را برای کشورها دربردارد. همچنین تغییرات جمعیتی ممکن است کاربری زمین و شرایط مختلف اجتماعی را نیز تحت تأثیر قرار دهد و زمینه‌ای برای چالش‌ها و مسائل زیست‌محیطی نیز باشد. از این رو، راهبردهای مدیریت جمعیت برای کاهش اثرات تغییرات جمعیتی بر مؤلفه‌های امنیت ملی، امری دارای اهمیت است.

سناریوهای جمعیت یک ابزار مهم برنامه‌ریزی و مدیریت ریسک برای دولت‌ها، مشاغل، سازمان‌های غیردولتی و افراد است. به همین ترتیب، دولت‌ها نیز ممکن است نگرانی‌های عمیقی در مورد جمعیت داشته باشند، زیرا تغییرات جمعیتی امنیت و ثبات جهانی و ملی را افزایش یا کاهش می‌دهد. از این رو، رشد و میزان جمعیت به مثابه یک شمشیر دو لبه است. در صورتی که رشد جمعیت همراه با ارتقای سایر شاخص‌ها نباشد

نه تنها موجب افزایش قدرت ملی نخواهد شد، بلکه منجر به چالش و تهدید علیه امنیت ملی می‌شود. در این بین، ایران نیز به عنوان یک کشور در حال توسعه در شرایط کنونی با کاهش جمعیت روبه‌رو است که می‌تواند در آینده‌ای نزدیک، امری تأثیرگذار در مؤلفه‌های امنیت ملی و تهدیدات ناشی از آن باشد، زیرا ایران نیز از آن دست کشورهایی است که در آینده نزدیک به شدت با مسئله پیری جمعیت دست‌به‌گریبان خواهد بود. در حالی که در دهه‌های ۱۳۵۰ و ۱۳۶۰ سیاست‌های افزایش جمعیت در دستور کار بود، به مرور زمان این شوک جمعیتی به رده‌های سنی بالاتر انتقال یافته و تبعات آن در دهه‌های آینده می‌تواند باعث اختلال در کارکرد نظام و حتی مشروعیت‌زدایی از حکومت و در نتیجه چالش برای امنیت ملی شود. از این جهت، این پژوهش می‌تواند به تبیین چالش‌های حاصل از مدیریت جمعیت و اثرات آن بر عوامل امنیت ملی کمک کند و به قرائتی جدید و کارکردی از رابطه آن با مسائل اجتماعی منجر شود. ضمن اینکه می‌تواند به ارائه راهکارها و الگوی جدید برای تقویت امنیت ملی و مؤلفه‌های آن در چند دهه آینده کمک کند. باتوجه به درگیری جمهوری اسلامی ایران با مسائل مرتبط با کاهش جمعیت و ارتباط آن با امنیت ملی، این پژوهش می‌تواند دارای نکات و درس‌هایی برای ایران امروز باشد و کلید فهم موانع و البته راهکارهایی برای هموار کردن مسیر توسعه باشد. با رویکردی امنیتی، روش اصلی پژوهش برای پاسخ به پرسش تحقیق، کیفی و گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای است. بدین صورت که باتوجه به نظریه امنیتی‌سازی، اطلاعات جمع‌آوری شده تحلیل و فهم شد. بر این اساس، پرسش اصلی این است که «باتوجه به نظریه امنیتی‌سازی، راهبردهای مدیریت جمعیت بر مؤلفه‌های امنیت ملی به چه صورت قابل ارزیابی است؟»

۲. مبانی نظری و پیشینه‌شناسی تحقیق

۲-۱. پیشینه تحقیق

در آثار و منابع مختلف، چندین پژوهش، نظریه امنیتی‌سازی را برای موضوعات مختلف همچون مهاجرت، آب‌وهوا و غیره به کار برده‌اند. در این قسمت، به بررسی و نقد آثار موجود مرتبط با موضوع پژوهش پرداخته شده است:

جدول ۱. خلاصه پیشینه پژوهش

نویسندگان و سال	عنوان	نتیجه
علینی (۱۳۹۴)	نقش جمعیت و سیاست‌های جمعیتی در استحکام ساخت درونی قدرت نظام جمهوری اسلامی ایران	در این پژوهش، سطح پایین باروری و ارتباط آن با حوزه مسائل و مشکلات جوامع توسعه‌یافته با تأکید بر کشور ایران بررسی شده است. با مرور رابطه میان جمعیت و اقتدار (سیاسی، اقتصادی و ملی)، تحولات و تغییرات جمعیتی در کشورهای توسعه‌یافته غربی همراه با سیاست‌های جمعیتی متناسب با ساختار جمعیت کنونی ایران بررسی شده است. این پژوهش صرفاً روی کشورهای توسعه‌یافته تمرکز کرده و به پیر شدن جمعیت به‌عنوان عاملی تأثیرگذار در نظام قدرت توجه شده است.
خرمشاد و همکاران (۱۳۹۸)	متغیرهای جمعیتی مؤثر در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران	در این پژوهش متغیرهای کمی همچون رشد جمعیت، ترکیب دینی و مذهبی و ترکیب قومی و زبانی جمعیت، بیشترین امتیاز و در متغیرهای کیفی نیز تغییرات جمعیتی نخبگان، بصیرت و ارزش‌های فرهنگی بیشترین تأثیر را در امنیت ملی داشتند. درحالی‌که از نقش تئوری‌سازی یا استفاده از نظریاتی همچون نظریه امنیتی‌سازی غفلت شده است.
خانه‌کشی و همکاران (۱۴۰۰)	تغییرات جمعیتی و تأثیر آن در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران	نتایج نشان داده که آسیب‌پذیری امنیت ملی در برابر چالش‌های سیاسی و امنیتی ناشی از تغییرات باروری در اولویت نخست تهدیدات قرار دارد. بااین‌حال، تغییرات جمعیتی چه افزایشی و چه کاهش امری است که موردتوجه نبوده است. درحالی‌که امنیتی بودن این موضوع می‌تواند تأمین‌کننده امنیت ملی باشد.
Sciubba (2011)	چهره‌های آینده جنگ: جمعیت و امنیت ملی (چهره در حال تغییر جنگ)	هر فصل بر یک روند جمعیتی خاص تمرکز داشته و پیامدهای امنیت ملی آن را در سه حوزه نظامی، رژیم‌ی و ساختاری توصیف کرده است. این کتاب با به تصویر کشیدن مکانیسم‌هایی که جمعیت‌شناسی و امنیت را به هم مرتبط می‌کند، گفت‌وگو را با به چالش کشیدن مفاهیم رایج در مورد روندهای جمعیتی و امنیت ملی پیش برده است. بینش‌های گردآوری‌شده در این کتاب صرفاً به‌صورت فرایندی و بدون توجه به امنیتی‌سازی بوده است.
Żaboklicka (2020)	زیرساخت‌های حیاتی در شکل دادن به امنیت ملی	زیرساخت‌های حیاتی به دلیل کارکردهای مهم آن در بخش‌های نظامی، اقتصادی و مدیریت دولتی نقش کلیدی در تضمین امنیت ملی یک دولت ایفا می‌کند. نتایج حاکی از این بود که زیرساخت‌های حیاتی تعدادی از امکانات را دربرمی‌گیرد که به نظر می‌رسد بسیار متنوع هستند. تغییرات جمعیتی نیز یکی از عوامل مؤثر بر امنیت ملی است.
Sciubba (2023)	پیری جمعیت و امنیت ملی در آسیا	پیری جمعیت در کشورهای قدرتمند در منطقه آسیا-اقیانوسیه فراگیر است، اما تأثیرات و واکنش‌ها به آن به‌گونه‌ای متفاوت است. کلید درک جمعیت و امنیت ملی یک دیدگاه نهادی است که چگونگی تعامل تغییرات جمعیتی با عوامل دیگر را تشخیص می‌دهد، زیرا پیری جمعیت در حال تبدیل شدن به روند جمعیتی غالب در سطح جهان است. اثر پیری جمعیت تاکنون در چین و روسیه کاهش یافته است، اما ژاپن برای مدیریت خطرات اقتصادی ناشی از پیری جمعیت در موقعیت خوبی قرار دارد. تأکید این پژوهش بر کشورهای آسیایی با استفاده از دیدگاه نهادی در جهت تأثیر میزان جمعیت در امنیت ملی بوده است.

با تأمل در منابع مرتبط می‌توان دریافت که مقایسه تغییرات جمعیتی در ایران در دوره‌های زمانی مختلف از منظرهای مختلف و بر پایه الگوهای نظری اندیشه‌ورزان مختلف، در پژوهش‌های زیادی انجام شده است، اما به‌طور مشخص کاربرست نظریه امنیتی‌سازی درباره ارزیابی راهبردهای مدیریت جمعیت بر مؤلفه‌های امنیت ملی مشاهده نشد. به بیان دیگر، هیچ‌کدام از اسناد و پژوهش‌های انجام‌شده مشخصاً به ایده اصلی و تحلیل به کار گرفته‌شده در این پژوهش به‌طور مستقیم اشاره نداشته‌اند. از سوی دیگر، تبدیل کردن مسئله جمعیت به عنوان یک موضوع اجتماعی به موضوعی سیاسی و امنیتی برای تبدیل کردن مسئله جمعیت به یک دستورکار و همچنین برجسته‌سازی ابعاد سیاسی و امنیتی یکی از اهداف است که متمایزکننده این پژوهش با سایر پژوهش‌هاست.

۲-۲. ساختار جمعیتی و امنیت ملی

جمعیت مؤلفه اساسی مباحث اقتصادی، اجتماعی، امنیتی، سیاسی و فرهنگی است.

مقوله جمعیت یکی از مهم‌ترین اولویت‌های امنیتی، سیاسی و اقتصادی است، درواقع جمعیت متغیری چندبعدی محسوب می‌شود که تمامی ابعاد امنیت را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. امروزه یکی از دستورکارهای مهم و اساسی دولت‌ها توجه به ساخت جمعیتی و ثبات جمعیتی است؛ در صورت ناترازی و از بین رفتن تعادل جمعیتی بی‌شک چالش‌های امنیتی نیز هویدا خواهد شد. در شرایط کنونی یکی از ابعاد مهم حکمرانی و سیاست‌گذاری توجه به مسئله جمعیت است که یکی از ارکان قدرت ملی محسوب می‌شود.

جمعیت (از نظر ساخت، ترکیب و توزیع) از مؤلفه‌های مهم اقتدار، قدرت ملی و استحکام ساختار داخلی نظام قدرت هر کشور است و ایجاد تغییرات و اعمال راهبردهای جمعیتی مستلزم تغییر مستمر در یک نسل جمعیت است که حداقل سه دهه طول می‌کشد. سیاست‌های ترجیحی ناشی از ساختار جمعیت نقش مثبتی در ارائه خدمات ایفا می‌کند. اگرچه دانش ساختار جمعیت برای مدیریت و حفاظت امری حیاتی است؛ تاجایی که می‌دانیم، هیچ مطالعه‌ای در مورد ساختار جمعیت و مناسبات آن با مؤلفه‌های امنیت ملی موجود نیست. در این بین، راهبردهای مدیریت جمعیت مجموعه‌ای از اصول، تدابیر و تصمیمات مدون جمعیتی است که دولت برای هماهنگ کردن نهادهای اجتماعی و اقتصادی و مقررات و نظام‌های آن‌ها اتخاذ می‌کند و فعالیت‌های دولت را در رابطه با مسائل جمعیتی یا موضوعاتی

که منجر به تعیین جمعیت می‌شود، تعریف می‌کند. درواقع هدف سیاست‌های جمعیتی، برنامه‌ریزی برای تأثیرگذاری در تغییرات جمعیتی و حفظ تعادل ساختار کلی جمعیت است. (Ghamami et al., 2019: 33) سیاست جمعیتی به مجموعه برنامه‌هایی اطلاق می‌شود که دخالت و فعالیت دولت‌ها در امور جمعیتی را تعیین می‌کند که در راه منطقی و هماهنگ کردن ارکان و نهادهای اجتماعی و اقتصادی و مقررات و نظامات آن‌ها اتخاذ می‌شود. (Amani, 2011: 65) هرچند جمعیت زیاد به نوبه خود می‌تواند موجبات ضعف یک کشور را فراهم کند و از سویی دیگر، پیشرفت‌های فناورانه در عرصه جنگ‌ها توانسته نقش جمعیت زیاد را در دفاع کاهش دهد، ولی همچنان کشورهای پرجمعیت جزء کشورهای قدرتمند جهان شناخته می‌شوند.

اگرچه امنیت به جنبه‌ای فراگیر در جوامع مدرن تبدیل شده است؛ مفهوم امنیت به خودی خود در مقایسه با مفاهیم مشابهی مانند ایمنی و امنیتی سازی توجه کمی را به خود جلب کرده است. مفهوم امنیت به معنای احساس امنیت، فقدان تهدید و مدیریت مخاطرات آتی است. باین حال، مفهوم امنیت تنها معانی مثبتی مانند ایمن بودن و عاری از خطر بودن را برمی‌انگیزد. جارویس و هالند^۱ (۲۰۱۴) از آن به عنوان عنصر متناقض امنیت یاد می‌کنند. علی‌رغم اهمیت مفهوم امنیت به عنوان یک عنصر مرکزی در برنامه‌های تحقیقاتی امر سیاست‌گذاری و ادبیات دانشگاهی، در عمل، هیچ تعریف اجماعی از امنیت وجود ندارد و معنای آن متناسب با درک از تهدیدها تغییر می‌کند. مفهوم امنیت در ابتدا برای اشاره به امنیت فردی انسان به کار می‌رفت. پس از جنگ جهانی دوم، این تعریف برای تعیین بقای دولت-ملت در نظر گرفته شد. (Jore, 2019: 160) همزمان با گسترش معنای امنیت، علاوه بر تمرکز بر خود جامعه به عنوان یک موضوع امنیتی، امنیت دیگر منحصر به دولت-ملت نیست. باتوجه به معانی گوناگون امنیت مشخص نیست که مفهوم امنیت به چه کسی و به چه چیزی اشاره دارد. امروزه امنیت با سطوح و ابعاد بسیاری همراه است. (Collins, 2016; Smith & Brooks, 2012) دراین بین، امنیت ملی مستلزم هماهنگی و جهت‌دهی منابع ملی برای دستیابی به اهداف راهبردی است.

مفهوم امنیت ملی مفهومی پرچالش است و سال‌هاست که مورد توجه بسیاری از محققان

1. Jarvis & Holland

و سیاست‌گذاران قرار گرفته است. طبق نظر ولفرز^۲ (۱۹۵۲)، امنیت ملی از نظر مفهومی پیچیده و قابل انعطاف است، زیرا برای افراد مختلف معانی متفاوتی دارد و می‌تواند به دلیل منافع شخصی برای هر موضوعی قابل اعمال باشد. همچنین امنیت ملی وضعیتی است که در آن، ملتی به دور از تهدید از دست دادن تمام یا بخشی از جمعیت، دارایی یا خاک به سر برد. (Ashouri, 2008: 38) امنیت ملی به مجموعه سیاست‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و اقداماتی اطلاق می‌شود که در جهت حفاظت از ارزش‌های داخلی و اصلی یک کشور در برابر تهدیدات خارجی و داخلی تنظیم می‌شوند. (Leffler, 1990: 146) از این رو، معمولاً دولت‌ها در سراسر جهان برای محافظت از شهروندان و حقوق آن‌ها، حاکمیت خود، منابع، دارایی‌ها و رفاه امنیت ملی را مورد توجه قرار می‌دهند. امنیت ملی به خودی خود به پیگیری، حفاظت و پیشبرد منافع و راهبردهای دولت کمک می‌کند. ایده امنیت ملی این است که باید از اثرات تهدیدات علیه دولت جلوگیری کرد و اثرات آن را کاهش داد. اصطلاح امنیت ملی و مؤلفه‌های آن، افکار محققان را به خود مشغول کرده است، زیرا برای داشتن درک جامعی از امنیت ملی و مؤلفه‌های آن، گسترش دستورکار امنیتی به گونه‌ای که تهدیدهایی غیر از تهدیدات نظامی را شامل شود، امری حیاتی است. همچنین امنیت ملی علاوه بر بررسی تهدید، استفاده و کنترل نیروی نظامی، شامل اولویت‌بخشی به تهدیدهای محیطی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی می‌شود که بعضی از این تهدیدات، منافع ملی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در ادامه هر یک از ابعاد امنیت ملی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است:

الف) امنیت سیاسی: بُعد سیاسی امنیت حفظ و دفاع از حکومت، ایدئولوژی سیاسی، شهروندان و حاکمیت یک کشور است و هر چیزی که بتواند این مسائل را به مخاطره اندازد، تهدید به شمار می‌رود. (Rafi' et al., 2009: 91) تهدید سیاسی عموماً به عنوان زمینه‌ای برای تهدیدات دیگر یا مکمل آن‌ها عمل می‌کند. هدف تهدید ممکن است از فشار بر دولت در مورد سیاستی خاص گرفته تا سرنگونی دولت، تجزیه طلبی و برهم زدن ساختار سیاسی دولت برای تضعیف آن قبل از تهاجم نظامی متفاوت باشد. (Buzan, 1999: 34) در بعد سیاسی می‌توان به ساختار، کارایی، میزان مشروعیت، امنیت حکومت، امور مربوط به مشروعیت نظام‌های سیاسی، بحث اقوام و اقلیت‌ها، میزان نهادینه شدن جامعه مدنی در کشورها و نحوه مشارکت سیاسی اشاره کرد. منظور از امنیت نظامی، توانایی نیروهای مسلح یک کشور در حفاظت از ملت،

2. Wolfers

دولت و ارزش‌های اساسی و حیاتی آن‌ها در برابر تهدیدات و تجاوزات نظامی از سوی دولت‌های خارجی است. باتوجه‌به اینکه تهدید امنیت از طریق تهاجم نظامی همواره وجود دارد و متقابلاً از طریق نیروهای نظامی امر دفاع یا امنیت فراهم شده بنابراین بعد نظامی امنیت امری برجسته دارد و عنصری اصلی برای امنیت ملی محسوب می‌شود.

(ب) امنیت اقتصادی: ارتباط ساختاری اقتصاد و امنیت ملی در نظام اقتصاد سیاسی جهانی، یافتن جایگاه مناسب و قدرتمند در نظام اقتصاد جهانی را در دستورکار دولت‌ها قرار داده است. نقش و جایگاه کلیدی امنیت اقتصادی در تأمین امنیت ملی کشورها بیانگر این واقعیت است که کشوری که فقیر یا ضعیف است یا جایگاه قابل‌قبولی در اقتصاد جهانی و تولید ثروت ندارد، مشکلات امنیتی دارد بنابراین هر دولتی در جهان در حال توسعه که تلاش می‌کند به سیاست‌های امنیتی کارآمد دست یابد و ثبات و امنیت خود را ارتقا بخشد، باید توان اقتصادی خود را تقویت کند. (Pourahmadi, 2005: 33) بعد اقتصادی امنیت ملی چنان تغییراتی یافته است که جای بعد نظامی را گرفته و به تدریج به عنوان نقطه مرکزی و کانون دیدگاه تحلیلگران استراتژیک درآمده است. امنیت اقتصادی شامل «مقدار تولید کالاها و خدمات تحت شرایط آزاد و عادی بازار است که قابل عرضه در بازارهای بین‌المللی باشد و هم‌زمان درآمد واقعی شهروندان را افزایش می‌دهد. (Ezzati & Yazdanpanah Darou, 2007: 78)

(ج) امنیت اجتماعی و فرهنگی: امنیت اجتماعی از نظر «بوزان» به حفظ ویژگی‌هایی بازمی‌گردد که بر مبنای آن‌ها، افراد خود را عضو یک گروه اجتماعی می‌دانند. به بیان دیگر، امنیت معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌شود که هدایت گروهی او را سامان می‌بخشند. به این ترتیب، «بوزان» امنیت اجتماعی را قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی با شرایط قابل‌قبولی از تحول می‌داند. «ویور» امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی یا احتمالی تعریف می‌کند. وی هویت را به عنوان مفهوم صریح امنیت اجتماعی قلمداد می‌کند و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح می‌شود که جامعه تهدیداتی نسبت به هویتش احساس کند. (Dalaver & Rezaei, 2007: 45)

امنیت اجتماعی مبنای قضاوت در مورد میزان وجود امنیت به مفهوم کلی در جامعه بوده و توانایی دولت‌ها با آن سنجیده می‌شود. در چهارچوب امنیت فرهنگی نیز فرهنگ و به‌طور اخص

مذهب، در سال‌های دور به‌عنوان یک عامل «امنیت‌ساز» در دولت‌های ملی و «امنیت‌سوز» در مناقشات میان دولت‌ها در جهت کسب امنیت ملی مطرح بوده است. براساس نگرش‌های جدید، امنیت به همان اندازه که مقوله‌ای فیزیکی است یک مقوله روانی نیز محسوب می‌شود. به عبارتی امنیت هم مسئله‌ای عینی و هم ذهنی است. در بعد عینی آن‌گونه که «ولفرز» معتقد است امنیت یعنی «نبود تهدید برای ارزش‌های کسب‌شده» و در بعد ذهنی امنیت شامل «فقدان هراس از حمله به ارزش‌های مزبور» است. (Baylis & Smith, 2004: 572)

۲-۳. نسبت و رابطه جمعیت و امنیت ملی

در سنجش میزان قدرت یک دولت، علاوه‌بر موقعیت مکانی، گستره جغرافیایی، منابع در دسترس، توسعه اقتصادی، تجهیزات و فناوری‌های نظامی، جایگاه دیپلماتیک و نفوذ در مجامع بین‌المللی، هویت و فرهنگ ملی کشور اندازه و ساختار جمعیت آن کشور نیز جزء اساسی محسوب می‌شود. (Mottaqi, 2015: 561)

امروز یک قدرت واقعی در عرصه خارجی زمانی می‌تواند امنیت را تأمین کند که علاوه‌بر تعداد متناسب جمعیت با وسعت کشور دارای اندیشه، مهارت، تحصیلات و تعالی فکری باشد. به‌طورکلی، ترکیب بهینه جمعیتی همواره به دلایل مختلفی ممکن است از حالت تعادل خارج شود بنابراین برنامه‌ریزی بر مبنای تحولات مربوط به جمعیت در جهت ارتقای امنیت ملی بسیار مؤثر است (Khoramshad et al., 2019: 9)، زیرا نقشی مؤثر در موقعیت دولت در عرصه داخلی و خارجی دارد و ضمن کاهش ترس‌های امنیتی به ایفای نقش در سطح بین‌الملل کمک می‌کند.

ترس‌های مربوط به امنیت تنها مانع سیاست‌های مدیریت جمعیت نیست. نگرانی در مورد انسجام اجتماعی، نظم اجتماعی، اشتغال بومی و چشم‌انداز اقتصادی نیز زمینه‌ساز مدیریت جمعیت است. تغییرات جمعیتی در مقیاس بزرگ هرگز سطح بالایی از حمایت عمومی را ندارد. (DeSilver, 2015: 222) بااین‌حال، در سال‌های اخیر نگرانی‌های مربوط به چالش‌های تغییرات جمعیتی چه افزایش و چه کاهش آن، واکنش‌های منفی علیه مسئولان و پاسخ‌های سریع را در پی داشته است. راهبردهای مدیریت جمعیت می‌تواند با به حداقل رساندن مهاجرت غیرقانونی، محدود کردن استفاده از قاچاقچیان انسان، محدود کردن خطر قاچاق و آسان‌تر کردن زندگی برای افرادی که به دنبال فرزندآوری نیستند، زمینه تغییرات جمعیتی در جهت مثبت را فراهم و به حاکمیت قانون کمک کند. (Kerwin, 2016: 91)

مدیریت جمعیت و امنیت ملی نیازهای جدایی ناپذیر هستند. هر دو نشان دهنده تمایل به ایمنی و امنیت هستند. باین حال، آن‌ها از منظرهای مختلف به این موضوع می‌پردازند و تأکیدات متفاوتی دارند. راهبردهای مدیریت جمعیت ناشی از اخلاق همبستگی است که ریشه در اعتقاد به کرامت و برابری انسانی دارد. این موضوع منعکس کننده منفعت شخصی روشنگرانه دولت‌ها در «دنیای باثبات و اخلاقی است، جهانی که صلح و احترام به حقوق بشر در آن فراگیر و ریشه‌ای محکم دارد». (Helton, 2002: 120) منظور از امنیت ملی در معنای وسیع آن بیش از دفاع ملی و امنیت داخلی است. این واژه را می‌توان به معنای حفاظت از مردم، قلمرو و شیوه زندگی دانست. (Jordan et al, 2009: 3-4) این تعریف به‌خودی خود یک هدف نیست، بلکه وسیله‌ای برای حفظ ارزش‌ها، اصول و شیوه زندگی یک ملت است. مسئولیتی که برعهده یک دولت برای دفاع از اعضای خود در برابر سلطه بیگانگان و حفاظت از حقوق آن‌ها در داخل و خارج قرار گرفته شده است، زیرا مدیریت نکردن مطلوب جمعیت در درازمدت بسیار نگران کننده است و می‌تواند تغییرات آب‌وهوایی و بحران‌های آب، بحران بین‌المللی پناهندگان، ناامنی انسانی و حتی فروپاشی حاکمیت را به دنبال داشته باشد (WEF, 2016: 6) بنابراین امنیت و حفاظت از حقوق شهروندان نیازهای مکمل در نظر گرفته می‌شوند.

به‌جای تهدید، سیاست‌های قوی حفاظت از حقوق شهروندان می‌تواند به‌طور مثبت در سه «حوزه‌های اقتصادی، نظامی و دیپلماتیک» تأثیر بگذارد. (Adamson, 2006: 185) این‌ها می‌توانند منافع اقتصادی یک دولت را پیش ببرند، زیرا در جهانی به‌هم‌پیوسته و جهانی شده «هیچ ملتی بدون تماس با سایر مناطق جهان نمی‌تواند پیشرفت کند یا حتی به موفقیت اقتصادی مناسبی دست یابد». (Martin, 2009: 4) ازاین‌رو، تغییرات جمعیتی چه افزایش و چه کاهش آن را باید به‌عنوان یک عامل امنیتی در نظر گرفت که می‌تواند در امنیت ملی تأثیر داشته باشد بنابراین ساختار جمعیتی می‌تواند به‌عنوان بعد ژئوپلیتیک جمعیت، فرصت‌ها و چالش‌هایی را برای دولت‌ها ایجاد و زمینه کاهش یا افزایش امنیت ملی را فراهم کند.

۲-۴. چهارچوب نظری: نظریه امنیتی‌سازی

تلاش‌ها برای نظریه‌پردازی در رابطه بین تغییرات جمعیت و امنیت ملی محدود است. کلید درک تعاملات بین تغییرات جمعیتی و امنیت ملی یک دیدگاه امنیتی‌سازی است که نحوه تعامل تغییرات جمعیتی با مؤلفه‌های امنیت ملی را تشخیص می‌دهد. بدون در نظر گرفتن جمعیت نمی‌توان نگاه

جامعی به امنیت ملی داشت. ویژگی‌های جمعیتی در یک کشور، پتانسیل آن را برای طرح قدرت شکل می‌دهد. (Sciubba, 2023: 2121) نظریه امنیتی‌سازی بخشی اساسی از مطالعات روابط بین‌الملل است و زمینه جدیدی از تحقیقات را ایجاد کرده است. این نظریه به کیفیت «تهدید وجودی» اشاره دارد که یک موضوع را ممکن است شکل دهد. (Buzan et al, 1998: 3)

نظریه امنیتی‌سازی در چهارچوب مکتب کپنهاگ بررسی می‌شد. بر طبق این مکتب، تنها عنصری که بقای دولت‌ها را به خطر می‌اندازد، صرفاً قدرت نظامی نیست. بری بوزان در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس»، مفهوم امنیت را به محیط، اقتصاد، سیاست و جامعه بسط داده است. بوزان امنیت را به دو دسته امنیت ملی با محوریت حاکمیت و امنیت اجتماعی با محوریت تداوم هویت و جامعه تقسیم می‌کند. بوزان تهدید هویت را تهدیدهای اساسی می‌داند. مهاجرت و تغییرات جمعیتی عاملی تلقی می‌شود که به هویت ملی و ساختار اجتماعی لطمه می‌زنند، زیرا با گذشت زمان وضعیت جامعه را تغییر می‌دهند. (Buzan, 1991: 8) مکتب کپنهاگ با نظریه‌های رئالیستی و لیبرال متفاوت است. واقع‌گرایان و نئواقع‌گرایان معتقدند که دولت‌ها به دنبال محافظت از خود در برابر تهدیدات سایر دولت‌ها هستند. با این حال، نظریه لیبرال ادعا می‌کند که بین تغییرات جمعیتی و امنیت یک رابطه فراگیر وجود دارد و تحرک انسانی به ایجاد یک محیط صلح در جهان کمک می‌کند. مکتب کپنهاگ استدلال می‌کند که گسترش بیش‌ازحد مفهوم امنیت به مفهوم آن آسیب می‌رساند، اما دیگر نمی‌توان امنیت را تنها در چهارچوب قدرت نظامی بررسی کرد. از این رو، تلاش می‌کند بین این دو رویکرد راهی میانی پیدا کند، زیرا راهبردهای مدیریت جمعیت می‌تواند در مؤلفه‌های امنیت ملی تأثیرگذار باشد. دلیل انتخاب نظریه امنیتی‌سازی این است که می‌توان تحلیل روشنی از چرایی و چگونگی تبدیل پدیده تغییرات جمعیتی (افزایش یا کاهش آن) به یک مشکل امنیتی انجام داد. مفهوم امنیتی‌سازی به این معنی است که امنیت یک فرایند ساخته شده است. در این چهارچوب، مفهوم یا موضوعی که قرار است به مفهومی امنیتی تبدیل شود، ابتدا به حوزه امنیت کشیده می‌شود و تهدیداتی ایجاد می‌کند. با توجه به این مفهوم می‌توان به دلایل امنیتی شدن تغییرات جمعیتی و رویکردهای امنیتی محور دولت‌ها دست یافت و پیامدهای طبیعی ارزیابی راهبردهای مدیریت جمعیت بر مؤلفه‌های امنیت ملی در چهارچوب نظریه امنیتی‌سازی را به وضوح توضیح داد. نظریه‌ای که بهترین پاسخ را به این سوال می‌دهد که راهبردهای مدیریت جمعیت بر مؤلفه‌های امنیت ملی چه تأثیری دارند، مکتب کپنهاگ است که ادعا می‌کند امنیتی‌سازی

تغییرات جمعیتی پیامدهای منفی خواهد داشت. برخلاف سایر نظریه‌های سنتی، مکتب کپنهاگ تغییرات جمعیتی را به‌عنوان یک موضوع امنیتی شناسایی می‌کند که در رفتار دولت‌ها تأثیر می‌گذارد.

۵-۲. تأثیرات راهبردهای مدیریت جمعیت در امنیت ملی

اندازه و جمعیت کشورها قدرت توضیحی کمی برای موفقیت توسعه دموکراتیک دارد، زیرا تقسیم قدرت نتوانسته از فروپاشی دموکراتیک در برخی از کشورهای کوچک‌تر جلوگیری کند، درحالی‌که در برخی از کشورهای بزرگ‌تر نسبتاً موفق بوده است. در نتیجه مکانیسم‌های علی خاص که توسط آن اندازه جمعیت در ماهیت و موفقیت ترتیبات تقسیم قدرت تأثیر می‌گذارد نامشخص است. (Seawright & Gerring, 2008: 297) با بررسی این مسئله می‌توان به‌طور مؤثر تأثیرات جمعیت در امنیت ملی را مشخص کرد. مطالعات اخیر ارتباط بین اندازه جمعیت و نهادینه شدن سیاست را نشان داده‌اند. (Gerring & Veenendaal, 2020: 64) در حقیقت علی‌رغم اینکه رابطه جمعیت و امنیت ملی یک رابطه دوسویه و متقابل است، اما تغییرات جمعیتی نقش بسیار مؤثرتری در مسائل امنیتی و قدرت ملی دارند. تغییرات جمعیتی با تأثیرگذاری در مسائل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی تأثیر تعیین‌کننده‌ای در امنیت ملی دارند. در ادامه، پیامدها و اثرات راهبردهای مدیریت جمعیت بر امنیت ملی بحث شده است.

الف) جنبه‌های سیاسی و امنیتی

کاهش جمعیت می‌تواند آثار سیاسی و امنیتی داشته باشد و در واقع به‌واسطه امنیتی شدن مسئله جمعیت یکی از ابعاد مهم آن بعد سیاسی و امنیتی محسوب می‌شود. بی‌شک مهم‌ترین اثر کاهش جمعیت دغدغه‌های امنیتی و سیاسی است که با توجه به ساختار جمعیتی کشور و نبود تناسب بین نرخ رشد در مرکز و پیرامون قدرت سیاسی و به تبع آن شاخص‌های امنیتی متأثر از این مهم خواهد بود. پیری جمعیت و تشدید شکاف بین نسلی می‌تواند هویت ملی و سیاسی را با چالش جدی روبه‌رو کند. نبود فهم مشترک بین نسل‌های جامعه ایران وحدت و همبستگی را نیز به چالش خواهد کشید. با توجه به سرعت کاهش جمعیت در ایران نه تنها پیری جمعیت، بلکه انقراض نسلی را پیش‌بینی شده است. نکته قابل توجه اینکه در برخی از استان‌های کشور از جمله گیلان میزان فوتی‌ها بیشتر از تولد شده است و این استان پیشرو در کاهش جمعیت است. این روند می‌تواند هویت سیاسی و امنیت ملی کشور را با مخاطره

رو به رو کند. برژینسکی در مطالعات خود درباره ایران این مسئله را مورد توجه و تاکید قرار داده است. چرخه معیوب جمعیت، حیات سیاسی و موجودیت آن را به چالش خواهد کشید، نبود نیروی جوان بی شک امنیت دفاعی و نظامی را نیز به مخاطره خواهد انداخت. از سوی دیگر، ترکیب جمعیتی نیز در این راستا یک مسئله مهم و جدی است.

ب) امنیت اقتصادی

هنگام تجزیه و تحلیل رفتار مصرف در بین کودکان، بزرگسالان و شهروندان مسن می توان گفت که اکثریت قریب به اتفاق کودکان مصرف کننده هستند، زیرا اغلب در بهداشت و آموزش شرکت می کنند؛ دو حوزه بزرگی که دولت در آن ها سرمایه گذاری می کند. بزرگسالان شاغل بسیار بیشتر از آنچه مصرف می کنند تولید می کنند در حالی که سالمندان همچنان به حمایت مالی دولت برای بازنشستگی، مراقبت های بهداشتی و ... وابسته هستند. این رابطه از آنجاکه مؤلفه هایی مانند عرضه انباشته نیروی کار، بهره وری، مصرف و پس انداز رشد اقتصادی را تعیین می کنند، مرتبط تلقی می شود که همگی به نوبه خود توسط «جایی که اکثر افراد در چرخه زندگی قرار می گیرند» کنترل می شوند. (Duvander, 2017: 78) از آنجاکه عمدتاً نیازهای مختلف بسته به مراحل مختلف زندگی اثرات اقتصادی را کنترل می کنند و جمعیت سالمند تقاضای بیشتری برای مراقبت های بهداشتی دارد، از این رو کشورها فشارهای اقتصادی را تجربه خواهند کرد. به نظر می رسد بسیار ساده است که به اثرات اقتصادی بدون اذعان به برخی جنبه های اجتماعی توجه شود. ورون^۳ و همکاران (2007: 2) ادعا می کنند با توجه به این واقعیت ها باید تمام روابط بین خانواده، کار، پیری و رفاه اجتماعی را در نظر گرفت تا تغییرات احتمالی در سیستم های حمایت اجتماعی درک شود.

ج) جنبه های اجتماعی و فرهنگی

چالش جمعیتی پیامدهای اجتماعی متعددی از نظر ترتیبات مسکن، مراقبت از خانواده و سیاست ها دارد. با وجود این، مواردی وجود دارند که بر اهمیت مشارکت های مثبتی که جامعه ارائه می دهد تأکید می کنند. از آنجاکه افراد جامعه، به ویژه سالمندان، منبع اصلی حمایت برای فرزندان و نوه های خود در نظر گرفته می شوند، باید به پتانسیل های بالقوه معرفی یک

3. Véron

قرارداد اجتماعی مبتنی بر خانواده نگاه کرد. (Tinker, 2002: 731) لانگمن و گری؛ (2008: 10) تلاش می‌کنند توضیح دهند که چگونه چالش جمعیتی از جنبه اجتماعی می‌تواند برای جامعه نیز هزینه داشته باشد. از آنجاکه نرخ زادوولد پایین است، بسیاری در نسل بعدی مزایای یک خانواده بزرگ را نخواهند داشت. برای رویارویی موفقیت‌آمیز با تغییر جمعیت‌شناختی نیاز به شناسایی مشارکت‌های متنوعی است که هر گروه سنی به جامعه می‌دهد و همان‌طور که کروز ساکو و زلنیف^۴ (۲۰۱۰) توضیح می‌دهند، ما باید بیشتر تشویق شویم که هم‌افزایی بین نسل‌ها را بپذیریم تا اینکه بر تفاوت‌ها تأکید کنیم. تقویت همبستگی بین نسل‌ها از طریق برابری و عمل متقابل نه‌تنها مطلوب است، بلکه برای امنیت ملی ضروری است. ایجاد سیاست‌هایی نیاز است که به امنیت ملی در حوزه‌های اجتماعی کمک کند.

۲-۶. امنیتی‌سازی تغییرات جمعیتی: جمهوری اسلامی ایران

رویکردها و نظریه‌های مختلف در رابطه با تغییرات جمعیتی و امنیت ملی وجود دارد: یک دیدگاه این است که تغییرات جمعیت، به‌خودی‌خود، محرک رشد قدرت ملی است. استدلال به نفع این دیدگاه این است که جمعیت بیشتر، نوآوری را تحریک می‌کند که به‌نوبه‌خود اندازه و مقیاس اقتصاد را گسترش می‌دهد. علاوه‌براین، می‌تواند با تأمین نیروی کار ماهر مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی در یک کشور، رشد اقتصادی را تسهیل کند. طرفداران برجسته این دیدگاه را می‌توان شامل بوزروپ (۱۹۶۵)، کرمر (۱۹۹۳)، سیمون (۱۹۷۶) و گروسمن و هلپمن (۱۹۹۱) دانست. در مقابل، تغییرات جمعیت ممکن است مانع از رشد اقتصادی و افزایش قدرت ملی شود، زیرا جمعیت بیشتر منابع موجود را کاهش می‌دهد. برای مثال، دیلی و لنسی (۲۰۱۱) نشان می‌دهند که رشد جمعیت جایگزینی برای پتانسیل اقتصادی نیست و به‌خودی‌خود به رشد قدرت ملی منجر نمی‌شود، بلکه جمعیت یک عنصر کلیدی و تسهیل‌کننده توسعه است، اما عامل ساده‌انگارانه توسعه نیست. تعدادی از محققان معاصر همچنین نشان می‌دهند که جمعیت به‌عنوان یک کل، تعیین‌کننده مهمی برای رشد اقتصادی نیست، بلکه نسبت وابستگی، که ساختار سنی کل جمعیت را نشان می‌دهد، نقش مهمی را ایفا می‌کند. طرفداران این دیدگاه را می‌توان شامل میسون (۲۰۰۳)، کلی و اشمیت (۲۰۰۵) و پرسکاوتس و همکاران (۲۰۰۴) دانست. اخیراً ارتباط بین تغییرات جمعیتی و امنیت ملی در میان محققان، سیاستمداران، فضای

4. Longman & Gray
5. Cruz Saco & Zelenev

رسانه‌ای و اندیشکده‌ها در سرتاسر جهان مورد توجه قرار گرفته است که منجر به انتشار تعدادی از نشریات علمی، مقالات نظری و اسناد سیاسی در مورد طیف گسترده‌ای از موضوعات مرتبط با امن‌سازی این پدیده شده است.

به هر میزان جمعیت کشور زیاد باشد، به همان اندازه دستاوردها در عرصه‌های مختلف افزایش می‌یابد. از آنجاکه جمعیت فعال هر کشور عاملی تعیین‌کننده در معاملات قدرت است، کاهش جمعیت در آینده می‌تواند کشور را در رقابت با قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی دچار مشکل کند. این موضوع ارتباط مستقیمی با مسئله امنیت ملی دارد، زیرا یکی از عناصر مهم امنیت داشتن جایگاه مقتدر در داخل و خارج کشور و به اصطلاح «دست بالا داشتن» در عرصه‌های مختلف است. از این‌رو، میزان و کیفیت جمعیت می‌تواند مؤلفه‌ای بنیادین برای امنیت کشور باشد. بر این مبنای، یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که به مسئله اقتدار ملی ارتباط نزدیکی دارد، مقولات امنیتی است. تغییرات جمعیتی یک موضوع بحث‌برانگیز است که در سیاست‌ها و راهبردهای کشورهای مختلف در سطح ملی و روند ادغام در سطح فراملی تأثیر می‌گذارد. از آنجاکه تغییرات جمعیتی در حوزه‌های حساسی چون حاکمیت ملی، هویت ملی، فرهنگ، اشتغال، توسعه، شهروندی و امور داخلی تأثیر می‌گذارد، مدیریت آن امری دشوارتر است. (Özerim, 2014: 17) در نتیجه، دیدگاه امنیتی محور در مجموعه سیاست‌ها و راهبردهای کشورهای مختلف در زمینه مدیریت جمعیت دیده می‌شود. (Şemşit, 2010: 23)

ساختار جمعیت همانند یک اندام‌واره است که باید بین تمام بخش‌های آن، نوعی تعادل پویا و تجدیدشونده برقرار باشد و نمی‌توان یک وضعیت جمعیتی ثابت و مفروض را به‌عنوان یک وضعیت مطلوب در نظر گرفت، زیرا تغییرات جمعیتی علاوه بر اینکه از عوامل جمعیتی ناشی می‌شود، از بسیاری از عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تأثیر می‌گیرد (Mahmoudi, 2011: 56) و می‌تواند به‌عنوان یک عامل امنیتی‌سازی با طیف گسترده‌ای چالش‌های امنیتی و اجتماعی همراه باشد. در عین حال باید به این موضوع توجه داشت که اهمیت مسئله افزایش جمعیت و جلوگیری از تحدید نسل می‌تواند پیامدهایی داشته باشد که تداوم این پیامدها، هم در اقتدار کشور و هم در امنیت آن تأثیر می‌گذارد. تأثیر چشم‌گیر جوان‌سازی در حل مشکلات اساسی پیشرفت نشان از نقش ایجابی عامل جمعیت دارد (Jelodarian, 2020: 1)، از این‌رو، باید در نظر داشت که ایجاد یک نظام سیاسی مطلوب و ایمن، برای یک جامعه، مستلزم وجود سیاست‌گذاری‌های پایدار و همگن است.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی تحولات بسیار گسترده‌ای در ساختارها و برنامه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی کشور به وجود آمد. در سایه این تحولات، رشد سریع مولید و افزایش جمعیت در این دوره قابل مشاهده است، اما مشکلات تامین غذا، امکانات آموزشی و خدمات بهداشتی - درمانی توجه مسئولان برنامه‌ریزی کشور را به ضرورت احیای سیاست تنظیم خانواده و پیشگیری از مولید جلب کرد. براین اساس، دولت در سال ۱۳۶۷ سیاست‌های جمعیتی خود را، که جنبه کنترل مولید داشت، رسماً اعلام کرد و به‌عنوان اولین برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور به اجرا درآورد. (Ghamami et al., 2019: 34-35) پس از پایان جنگ، مسئولان کشور از آثار و پیامدهای ناشی از افزایش جمعیت و رشد آهنگ آن آگاه شدند. پیش‌بینی‌های مربوط به شرایط آینده جمعیت کشور و ضرورت پاسخ‌گویی به چنین پرسش‌هایی باعث شد تلاش‌هایی برای طرح برنامه‌های کنترل خانواده به اجرا درآید و به‌این ترتیب پس از یک دوره وقفه طرح و اجرای آن دوباره آغاز شود؛ برنامه‌ای که توفیق و استمرار آن باعث شد دو دهه بعد از اجرای مجدد آن عده‌ای زمزمه‌هایی درباره بروز پیامدهای جمعیت‌شناختی نظیر سالخوردگی و رشد منفی جمعیت در طی دهه‌های بعد را گوشزد کنند و بازنگری در سیاست‌ها و برنامه جمعیتی کشور را در دستور کار خود قرار دهند. (Niazi et al., 2016: 72) اولین زنگ خطر کاهش جمعیت برای ایران پس از سرشماری سال (۱۳۸۵) به صدا درآمد. این سرشماری گویای آن بود که کشور از نظر کاهش جمعیت در کوتاه‌مدت ظاهراً مشکلی نخواهد داشت، اما در دهه‌های آینده با مشکل تحدید نسل و پیری جمعیت مواجه خواهد شد، زیرا کاهش نرخ رشد جمعیت اگر مسیری پیش‌رونده داشته باشد، پس از مدتی کنترل‌ناپذیر خواهد شد یا با سختی بسیار می‌توان آن را متوقف کرد و با این روند کشور با چالش‌های متعددی روبه‌رو خواهد شد. ازاین‌رو، در سال‌های اخیر، نهادهای مختلف کشور برای خروج از این وضعیت و رسیدن به نقطه مطلوب توجه خود را به تقنین سیاست‌های جمعیتی برای ارتقا و افزایش نرخ باروری جمعیت معطوف کرده‌اند. (Sayyah et al., 2012: 4-5) اصولاً کاهش جمعیت اگر به دلیل ترس از فقر و مشکلات اقتصادی باشد، با فلسفه ایمان و اسلام نیز ناسازگار است.

جمعیت نقش مؤثری در ترسیم قدرت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ملت‌ها برعهده دارد؛ به‌گونه‌ای که غفلت از آن می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری را در پی داشته باشد. گو اینکه از دیدگاه جهانی نیز یکی از مشخصه‌های توسعه، رشد جمعیت است. سیاست افزایش جمعیت یک راهبرد مؤثر در راستای افزایش امنیت است و کاهش جمعیت پیامدهای منفی بسیاری را در

ابعاد امنیتی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی به دنبال دارد. (Soleimanifar, 2015: 31) افزایش جمعیت نیز همواره می‌تواند به‌عنوان یکی از ابزارهای تأثیرگذار سیاسی برای نمایش قدرت مورد توجه قرار گیرد. (Mousavi & Jafari, 2016: 84) باید در نظر داشت که در تمامی نظریه‌ها و نیز سیاست‌های کلان سیاسی، امنیتی و اقتصادی، نیروی جوان و جمعیت زیاد یکی از شاخص‌های اقتدار نظامی و دفاعی است. مسلماً جامعه‌ای که در سطح بین‌المللی دارای جمعیت بیشتر و جوان‌تری باشد می‌تواند ارتش و قدرت نظامی قوی‌تری نیز داشته باشد (Sobhani Nia, 2012: 32) بنابراین یکی از مسائلی که در نسبت‌سنجی جمعیت و امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران و جایگاه آن در گفتمان قدرت ملی باید در نظر داشت، نقش جمعیت در سیاست‌های کلان است. امنیتی شدن یک پدیده اجتماعی به عوامل و دلایل مختلف بستگی دارد. با توجه به پیش‌انگاره‌های موجود در ساختار قدرت سیاسی و نوع جهت‌گیری و حکمرانی در صورتی که ثبات و تعادل اقتصادی تثبیت نشود و چرخه طبیعی رشد جمعیت محقق نشود امنیتی شدن و امنیتی‌سازی در مقوله جمعیت اجتناب‌ناپذیر است. ساختار و نرخ کاهشی جمعیت کشور به‌نوعی امنیتی شدن را به ساختار قدرت سیاسی دیکته می‌کند. نهاده‌سازی دولت-ملت و تقویت فهم مشترک و هویت ملی می‌تواند از لوازم پیشگیرانه در برابر امنیتی شدن جمعیت محسوب شود.

۳. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

هدف اصلی این پژوهش تأثیر راهبردهای مدیریت جمعیت در مؤلفه‌های امنیت ملی براساس نظریه امنیتی‌سازی است. افزایش یا کاهش جمعیت و درعین حال، پیری جمعیت در بسیاری از کشورها امری فراگیر است، اما تأثیرات و واکنش‌ها به آن به‌گونه‌ای متفاوت است که با آنچه تئوری‌های اولیه پیش‌بینی می‌کنند مطابقت ندارد، زیرا سیاست بسیاری از این کشورها برای جمعیت متناسب با وضعیت جامعه خود است. کلید درک جمعیت و امنیت ملی یک دیدگاه امنیتی‌سازی است که چگونگی تعامل تغییرات جمعیتی با ابعاد آن را تشخیص می‌دهد. ازاین‌رو، درک اینکه چگونه کاهش یا افزایش جمعیت رفتارهای دولت‌ها را شکل می‌دهد، اهمیت فزاینده‌ای دارد، زیرا این مسئله در حال تبدیل شدن به روند جمعیتی غالب در سطح جهان به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران در جهت کاهش جمعیت است. اگر اثرات کاهش جمعیت دقیق در نظر گرفته نشود، زمینه تهدید منافع را فراهم می‌کند بنابراین اندازه، ساختار، توزیع و ترکیب جمعیت به طرق متعددی در امنیت ملی و ابعاد آن تأثیر می‌گذارد. جمعیت و امنیت

ملی یک نمای کلی از چگونگی عملکرد روندهای جمعیتی به عنوان مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و چند برابرکننده امنیت ملی برای یک دولت ارائه می‌دهد. کاهش و پیری جمعیت یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار بر موجودیت جمهوری اسلامی ایران است با کاهش جمعیت و تغییر ساختار جمعیتی در ایران تهدیدهای سیاسی و اقتصادی و نظامی تشدید خواهد شد. در واقع باتوجه به ساخت قدرت در ایران، جمعیت به پدیده‌ای اجتماعی در فرایند امنیتی شدن تبدیل شده است و مسئله جمعیت به عنوان مهم‌ترین چالش پیش روی ایران محسوب می‌شود. دو پدیده کاهش جمعیت و تغییر ساختار جمعیتی از متغیرهای مهم اثرگذار بر امنیت ملی ایران محسوب می‌شود. بین جمعیت و امنیت اقتصادی و امنیت نظامی و سیاسی رابطه مستقیمی وجود دارد و در صورت کاهش و تغییر ساختار جمعیت، متغیر امنیت‌ساز تبدیل به عنصر آشوب‌ساز خواهد شد و تهدیدات نوینی در درون فعال می‌شود. حمایت از خانواده، ایجاد ثبات و پویایی اقتصادی، تقویت انگیزه‌های فرزندآوری و تقویت امید به آینده می‌تواند در پویایی جمعیت در کشور نقش مهمی ایفا کند.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Adamson, F. (2006). "Crossing Borders: International Migration and National Security." *International Security*, 31 (1): 165-199.
- Aliiee, Mohammad Vali. (2015). The Role of Population and Population Policies in Strengthening the Internal Structure of Power in the Islamic Republic of Iran. *Afagh-e Amniat*, 8(28): 107-133. **[In Persian]**
- Amani, Mehdi. (2011). *Fundamentals of Demography*. Tehran: SAMT Publications. **[In Persian]**
- Ashuri, Dariush. (2008). *Political Encyclopedia*. Tehran: Morvarid Publications. **[In Persian]**
- Azimzadeh Ardebili, Faezeh; Jalali, Zahra. (2018). Pathology of Birth Control Policies and Family Planning Law. *Jurisprudence and Family Law (Neda-ye Sadeq)*, 23(68): 125-151. **[Persian In]**
- Baylis, John; Smith, Steve. (2004). *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Translated by Abolghasem Rahchamani. Tehran: Abrar Moaser Institute for Cultural Studies and International Research. **[In Persian]**
- Boserup, E. (1965). *The conditions for agricultural growth: The economics of agrarian change under population pressure*. George Allen and Unwin Ltd, London.
- Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, B., Waeber, O., & de Wilde, J. (1998). *Security Analysis: Conceptual Apparatus*. In *Security: A New Framework for Analysis*, 21-47. London: Lynne Rienner.
- Buzan, Barry. (1999). *People, States, and Fear*. Translated by: Strategic Studies Research Center. Tehran: Strategic Studies Publications. **[In Persian]**
- Collins, A. (2016). *Contemporary security studies*. Oxford University Press, Oxford.

- Cruz Saco, M. A., & Zelenev, S. B. (2010). *Intergenerational Solidarity: Strengthening Economic and Social Ties*. Basingstoke: Palgrave Macmillan US.
- Daley, J., & Lancy, A. (2011). *Investing in regions: Making a difference*. Grattan Institute Report 2011-4, Melbourne.
- Delavar, Ali; Rezaei, Ali Mohammad. (2007). A Comparative Study of the Feeling of Security in Greater Tehran, Yazd, and the Country as a Whole. *Security Quarterly*, 5(4): 153-186. **[In Persian]**
- DeSilver, D. (2015). *US Public Seldom Has Welcomed Refugees in the Country*. FactTank, November 19. Washington, DC: Pew Research Center.
- Duvander, A. Z. (2017). *Demografi: Befolkningsspektiv på samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Eberstadt, N. (1991). Population Change and National Security. *Foreign Affairs*, 70 (3): 115-131.
- Ezzati, Ezzatollah; Yazdan Panah Darou, Kiumars. (2007). A Geopolitical Analysis of the Shanghai Cooperation Organization with Emphasis on Iran's Membership Perspective. *Geopolitics*, 3(3): 72-90. **[In Persian]**
- Fouladi, Mohammad. (2013). Review and Critique of Population Theories and Policies with Emphasis on Iran's Recent Population Policy. *Cultural Social Knowledge*, 4(2): 146-174. **[In Persian]**
- Galasso, V., & Profeta: (2007). How does ageing affect the welfare state. *European Journal of Political Economy*, 23 (2): 554-563.
- Gerring, J., & Veenendaal, W. (2020). *Population and politics: The impact of scale*. Cambridge University Press.
- Ghamami, Mohammad Mehdi; Mohajeri, Maryam; Javid, Mohammad Javad; Hekmatnia, Mahmoud. (2019). Pathology of Legislative Population Policies in the Islamic Republic of Iran and Presentation of Optimal Indicators. *Strategic Women's Studies*, 22(86): 31-58. **[In Persian]**

- Ghamami, Seyed Mohammad Mehdi; Azizi, Hossein. (2014). Necessities for Reforming Legislative Population Policies in the Islamic Republic of Iran. *Strategic Women's Studies*, 17(66): 117-156. **[In Persian]**
- Grossman, GM., & Helpman, E. (1991). Quality ladders in the theory of growth. *The Review of Economic Studies*, 58 (1): 555-586.
- Helton, A.C. (2002). *The Price of Indifference: Refugees and Humanitarian Action in the New Century*. Oxford: Oxford University Press.
- Hosseini, Seyed Mir Saleh. (2015). Population Policies and Their Supra-beliefs. *Sublime Politics*, 3(10): 75-94. **[In Persian]**
- Jarvis, L., & Holland, J. (2014). *Security: a critical introduction*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Jelodarian, Omid. (2020). The Supreme Leader's Perspective on Population Growth and Birth Control Policies Based on His Statements from 1989 to 2020. Political Department of IRIB. **[In Persian]**
- Jordan, A.A., William, J., Taylor, Jr., Michael, J., & Suzanne, C. (2009). *American National Security*, 6th Ed. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Jore, S.H. (2019). The Conceptual and Scientific Demarcation of Security in Contrast to Safety. *Eur J Secur Res*, 4 (19): 157-174.
- Kelley, AC., & Schmidt, RM. (2005). Evolution of recent economic-demographic modeling: A synthesis. *Population Economics*, 18 (2): 275-300.
- Kerwin, D. (2016). How Robust Refugee Protection Policies Can Strengthen Human and National Security. *Journal on Migration and Human Security*, 3 (4): 83-140.
- Khaneh Keshi, Farhad; Jalali, Reza; Nategh Nouri, Hamid; Allahkaram, Abdolhossein. (2021). Demographic Changes and Their Impact on the National Security of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Political and International Studies*, 11(44): 99-115. **[In Persian]**

- Khorramshad, Mohammad Bagher; Aghamohammadi, Masoud; Babiee, Saeed. (2019). Demographic Variables Affecting National Security of the Islamic Republic of Iran. *Interdisciplinary Strategic Knowledge Studies*, 9(36): 7-34. **[In Persian]**
- Kremer, M. (1993). Population growth and technological change: One million B.C. to 1990. *Quarterly Journal of Economics*, 108 (3): 681-716.
- Leffler, M.P. (1990). National security. *The Journal of American History*, 77 (1): 143-152.
- Longman, , & Gray, D. (2008). A Family-Based Social Contract. *New America A Review*, 8 (17): 1-14.
- Mahmoudi, Mohammad Javad. (2011). Demographic Developments, Future Challenges, and the Need for Reconsideration in Iran's Population Policies. Tehran: Asia and Pacific Population Studies and Research Center. **[In Persian]**
- Martin, D. (2009). Refining Immigration Law's Role in Counterterrorism. Series on Counterterrorism and American Statutory Law, Brookings Institution.
- Mason, A. (2003). Population change and economic development: What have we learned from the East Asia experience. *Applied Population Policy*, 1 (1): 3-14.
- Molotoks, A., Smith: , & Dawson, T.P. (2021). Impacts of land use, population, and climate change on global food security. *Food insecurity and its determinants*, 10 (1): 261-280.
- Motaghi, Afshin. (2015). Structural Demographic Changes in the Islamic Republic of Iran: Security Issue Analysis and Capacity Assessment. *Human Geography Research*, 47(3): 557-575. **[In Persian]**
- Pourahmadi, Hossein. (2005). Global Political Economy and the New Security Structure in the Persian Gulf. *Defensive Strategy*, 3(9): 25-40. **[Persian In]**
- Prskawetz, A., Fent, KT., Sanderson, WC., & Scherbov, S. (2004). The effects of age structure on economic growth. Vienna Institute of Demography.

- Rafi', Hossein; Janbaz, Diyan; Shirkhani, Ameneh. (2009). Central Asia: A Dynamic Region for Security Actors. *Central Eurasia Studies*, 2(3): 61-76. **[In Persian]**
- Samiei Nasab, Mostafa; Torabi, Morteza. (2010). Indicators and Population Policies in Iran. *Dovvom Quarterly*, 15(11): 143-188. **[In Persian]**
- Sayyah, Moones; Maskar, Mana; Maskar, Mahla. (2012). Examining the Importance of Timing in Population Policy Implementation Using System Dynamics Modeling. *Strategic Women's Studies*, 55(9): 227-264. **[In Persian]**
- Sciubba, J. (2011). *The Future Faces of War: Population and National Security*. Memphis: Bloomsbury Academic.
- Sciubba, J. (2023). Population ageing and national security in Asia. *International Affairs*, 99 (5): 2119-2136.
- Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case selection techniques in case study research. *Political Research Quarterly*, 61(2): 294-308.
- Shaghaghi Shari, Vahid; Karim, Asra. (2021). Evaluation of the Implementation Status of General Population Policies (2011-2019). *Strategic and Macro Policies*, 9(34): 298-327. **[In Persian]**
- Simon, JL. (1976). Population growth may be good for LDCs in the long-run. *Economic Development and Cultural Change*, 24 (2): 309-337.
- Smith, C., & Brooks, DJ. (2012). *Security science: the theory and practice of security*. Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Sobhani Nia, Mohammad. (2012). Limiting Families, Threatening Society. *Rah-Tousheh Rahiān Noor*, 1(9): 25-50. **[In Persian]**
- Soleymani Far, Neda. (2015). *Analysis and Explanation of Barriers to Population Growth with Emphasis on Islamic Teachings*. Qom: Tadabbur Foundation for Islamic Sciences and Knowledge. **[In Persian]**
- Tinker, A. (2002). The social implications of an ageing population. *Mechanisms of Ageing and Development*, 123 (7); 729-735.

- Adamson, F. B. (2006). Crossing borders: International migration and national security. *International Security*, 31(1), 165–199. <https://doi.org/10.1162/isec.2006.31.1.165>
- Aliiee, M. V. (2015). The role of population and population policies in strengthening the internal structure of power in the Islamic Republic of Iran. *Afagh-e Amniat*, 8(28), 107–133. **[In Persian]**
- Amani, M. (2011). *Fundamentals of demography*. Tehran: SAMT Publications. **[In Persian]**
- Ashuri, D. (2008). *Political encyclopedia*. Tehran: Morvarid Publications. **[In Persian]**
- Azimzadeh Ardebili, F., & Jalali, Z. (2018). Pathology of birth control policies and family planning law. *Jurisprudence and Family Law (Neda-ye Sadeq)*, 23(68), 125–151. **[In Persian]**
- Baylis, J., & Smith, S. (2004). *The globalization of world politics: An introduction to international relations* (A. Rahchamani, Trans.). Tehran: Abrar Moaser Institute for Cultural Studies and International Research. **[In Persian]**
- Boserup, E. (1965). *The conditions for agricultural growth: The economics of agrarian change under population pressure*. London: George Allen and Unwin Ltd.
- Buzan, B. (1991). *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-Cold War era*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, B., Waever, O., & de Wilde, J. (1998). Security analysis: Conceptual apparatus. In *Security: A new framework for analysis* (pp. 21–47). London: Lynne Rienner.
- Buzan, B. (1999). *People, states, and fear* (Strategic Studies Research Center, Trans.). Tehran: Strategic Studies Publications. **[In Persian]**
- Collins, A. (2016). *Contemporary security studies*. Oxford University Press.
- Cruz-Saco, M. A., & Zelenev, S. B. (2010). *Intergenerational solidarity: Strengthening economic and social ties*. Palgrave Macmillan US.

- Daley, J., & Lancy, A. (2011). *Investing in regions: Making a difference* (Grattan Institute Report No. 2011-4). Grattan Institute.
- Delavar, A., & Rezaei, A. M. (2007). A comparative study of the feeling of security in Greater Tehran, Yazd, and the country as a whole. *Security Quarterly*, 5(4), 153-186. [In Persian]
- DeSilver, D. (2015, November 19). US public seldom has welcomed refugees in the country. *FactTank*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2015/11/19/u-s-public-seldom-has-welcomed-refugees-into-country/>
- Duvander, A. Z. (2017). *Demografi: Befolkningsspektiv på samhället*. Studentlitteratur.
- Eberstadt, N. (1991). Population change and national security. *Foreign Affairs*, 70(3), 115-131.
- Ezzati, E., & Yazdan Panah Darou, K. (2007). A geopolitical analysis of the Shanghai Cooperation Organization with emphasis on Iran's membership perspective. *Geopolitics*, 3(3), 72-90. [In Persian]
- Fouladi, M. (2013). Review and critique of population theories and policies with emphasis on Iran's recent population policy. *Cultural Social Knowledge*, 4(2), 146-174. [In Persian]
- Galasso, V., & Profeta, P. (2007). How does ageing affect the welfare state? *European Journal of Political Economy*, 23(2), 554-563.
- Gerring, J., & Veenendaal, W. (2020). *Population and politics: The impact of scale*. Cambridge University Press.
- Ghamami, M. M., Mohajeri, M., Javid, M. J., & Hekmatnia, M. (2019). Pathology of legislative population policies in the Islamic Republic of Iran and presentation of optimal indicators. *Strategic Women's Studies*.
- Ghamami, S. M. M., & Azizi, H. (2014). Necessities for reforming legislative pop-

ulation policies in the Islamic Republic of Iran. *Strategic Women's Studies*, 17(66), 117–156. **[In Persian]**

Grossman, G. M., & Helpman, E. (1991). Quality ladders in the theory of growth. *The Review of Economic Studies*, 58(1), 555–586. <https://doi.org/10.2307/2298044>

Helton, A. C. (2002). *The price of indifference: Refugees and humanitarian action in the new century*. Oxford University Press.

Hosseini, S. M. S. (2015). Population policies and their supra-beliefs. *Sublime Politics*, 3(10), 75–94. **[In Persian]**

Jarvis, L., & Holland, J. (2014). *Security: A critical introduction*. Palgrave Macmillan.

Jelodarian, O. (2020). *The Supreme Leader's perspective on population growth and birth control policies based on his statements from 1989 to 2020*. Political Department of IRIB. **[In Persian]**

Jordan, A. A., Taylor, W. J., Jr., Mazarr, M. J., & Jones, S. C. (2009). *American national security* (6th ed.). The Johns Hopkins University Press.

Jore, S. H. (2019). The conceptual and scientific demarcation of security in contrast to safety. *European Journal of Security Research*, 4(1), 157–174.

Kelley, A. C., & Schmidt, R. M. (2005). Evolution of recent economic-demographic modeling: A synthesis. *Journal of Population Economics*, 18(2), 275–300. <https://doi.org/10.1007/s00148-005-0222-9>

Kerwin, D. (2016). How robust refugee protection policies can strengthen human and national security. *Journal on Migration and Human Security*, 3(4), 83–140.

Khanesh Keshi, F., Jalali, R., Nategh Nouri, H., & Allahkaram, A. (2021). Demographic changes and their impact on the national security of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Political and International Studies*, 11(44), 99–115. **[In Persian]**

Khorramshad, M. B., Aghamohammadi, M., & Babiee, S. (2019). Demographic

- variables affecting national security of the Islamic Republic of Iran. *Interdisciplinary Strategic Knowledge Studies*, 9(36), 7–34. **[In Persian]**
- Kremer, M. (1993). Population growth and technological change: One million B.C. to 1990. *Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 681–716. <https://doi.org/10.2307/2118405>
- Leffler, M. P. (1990). National security. *The Journal of American History*, 77(1), 143–152. Longman, P., & Gray, D. (2008). A family-based social contract. *New America Review*, 8(17), 1–14.
- Mahmoudi, M. J. (2011). *Demographic developments, future challenges, and the need for reconsideration in Iran's population policies*. Asia and Pacific Population Studies and Research Center. **[In Persian]**
- Martin, D. (2009). Refining immigration law's role in counterterrorism. *Series on Counterterrorism and American Statutory Law*. Brookings Institution.
- Mason, A. (2003). Population change and economic development: What have we learned from the East Asia experience? *Applied Population Policy*, 1(1), 3–14.
- Molotoks, A., Smith, P., & Dawson, T. P. (2021). Impacts of land use, population, and climate change on global food security. *Food Insecurity and Its Determinants*, 10(1), 261–280.
- Motaghi, A. (2015). Structural demographic changes in the Islamic Republic of Iran: Security issue analysis and capacity assessment. *Human Geography Research*, 47(3), 557–575. **[In Persian]**
- Özerim, G. (2014). Avrupa'da göç politikalarının ulusüstüleşmesi ve bir güvenlik konusuna dönüşümü. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11–48.
- Pourahmadi, H. (2005). Global political economy and the new security structure in the Persian Gulf. *Defensive Strategy*, 3(9), 25–40. **[In Persian]**
- Prskawetz, A., Fent, K. T., Sanderson, W. C., & Scherbov, S. (2004). The effects of

age structure on economic growth. *Vienna Institute of Demography Working Papers*.

Rafi', H., Janbaz, D., & Shirkhani, A. (2009). Central Asia: A dynamic region for security actors. *Central Eurasia Studies*, 2(3), 61-76. **[In Persian]**

Samiei Nasab, M., & Torabi, M. (2010). Indicators and population policies in Iran. *Dovvom Quarterly*, 15(11), 143-188. **[In Persian]**

Sayyah, M., Maskar, M., & Maskar, M. (2012). Examining the importance of timing in population policy implementation using system dynamics modeling. *Strategic Women's Studies*, 55(9), 227-264. **[In Persian]**

Sciubba, J. D. (2011). *The future faces of war: Population and national security*. Bloomsbury Academic.

Sciubba, J. D. (2023). Population ageing and national security in Asia. *International Affairs*, 99(5), 2119-2136. <https://doi.org/10.1093/ia/iad199>

Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case selection techniques in case study research. *Political Research Quarterly*, 61(2), 294-308. <https://doi.org/10.1177/1065912907313077>

Şemşit, S. (2010). *Avrupa Birliği göç politikasının güvenlikleştirilmesi ve dışsallaştırılması: Türkiye'ye yansımaları* (Unpublished doctoral dissertation). Dokuz Eylül University.

Shaghghi Shari, V., & Karim, A. (2021). Evaluation of the implementation status of general population policies (2011-2019). *Strategic and Macro Policies*, 9(34), 298-327. **[In Persian]**

Simon, J. L. (1976). Population growth may be good for LDCs in the long run. *Economic Development and Cultural Change*, 24(2), 309-337. <https://doi.org/10.1086/450902>

Smith, C., & Brooks, D. J. (2012). *Security science: The theory and practice of security*. Butterworth-Heinemann.

- Sobhani Nia, M. (2012). Limiting families, threatening society. *Rah-Tousheh Rahiān Noor*, 1(9), 25-50. **[In Persian]**
- Soleymani Far, N. (2015). *Analysis and explanation of barriers to population growth with emphasis on Islamic teachings*. Qom: Tadabbur Foundation for Islamic Sciences and Knowledge. **[In Persian]**
- Tinker, A. (2002). The social implications of an ageing population. *Mechanisms of Ageing and Development*, 123(7), 729-735.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2019). *World population prospects 2019: Highlights* (ST/ESA/SER.A/423).
- Véron, J., Pennec, S., & Légaré, J. (Eds.). (2007). *Ages, generations and the social contract: The demographic challenges facing the welfare state*. Springer.
- World Economic Forum. (2016). *The global risks report 2016* (11th ed.). <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2016/>
- Wolfers, A. (1952). National security as an ambiguous symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4), 481-502. <https://doi.org/10.2307/2145138>
- Żaboklicka, E. (2020). Critical infrastructure in the shaping of national security. *Security and Defence Quarterly*, 28(1), 70-81.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی